

AGROBIZNESNING ISHLASH SHARTLARI VA TAMOYILLARI

*Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti
Agrobiznes va investitsion faoliyat ta'lim yo'nalishi
3-kurs 67- guruh talabasi*

Kamoliddinov Sherzodbek Latifjon o'g'li

Tel 998 94 564 49 55

sherzodbekamoliddinov071@gmail.com

Anotatsiya: Agrobiznes faoliyati uchun shart-sharoitlar tabiiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, siyosiy va boshqa holatlar va ekologik xususiyatlarning kombinatsiyasi bo'lib, tadbirkorlik faoliyatining samaradorligi ularga bog'liq. Ushbu shartlar tadbirkorlikni rivojlantirish uchun qulay va noqulay bo'lishi mumkin: - ob'ektiv, tadbirkorning o'ziga tegishli bo'lgan agrobiznesning ishlashi uchun ob'ektiv shart-sharoitlar - tadbirkorga ma'lum ta'sir ko'rsatadigan holatlar va shartlar va uning faoliyati natijalari .

Kalit So'zlar: Agrobiznes, Xususiy tadbirkorlik, bozormexanizmi, capital,energiya resurslar.

Qishloq xo'jaligi muhiti O'zbekiston Respublikasida rivojlanishi va faoliyati uchun muayyan ob'ektiv shartlarga bog'liq bo'lgan va shartlarga bog'liq bo'lmagan agrobiznes sekin-asta shakllanmoqda, unda tadbirkorlik faoliyati amalga oshiriladigan tabiiy va iqtisodiy sharoitlar agrobiznes samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Bularga: – tuproq-iqlim sharoitlari – xomashyo, materiallar va energiya resurslarining mavjudligi – korxonalar faoliyatining mavsumiy sharoitlari – avtomobil va temir yo'llarning, suv va havo yo'llarining, yetarli miqdordagi mehnat resurslarining mavjudligi; .Bu shartlar korxonalarining joylashishiga bevosita ta'sir qiladi. Bu, o'z navbatida, xom ashyoni etkazib berish, mahsulotlarni taqsimlash va ishchi kuchidan foydalanish xarajatlariga ta'sir qiladi. Yaxshi (yoki yomon) hosil tabiiy-iqlim sharoitlariga bog'liq, lekin narxlarda darhol emas, balki asta-sekin o'z aksini topadi. Qishloq xo'jaligida ko'pincha noqulay iqlim sharoiti yoki tabiiy ofatlar tufayli ishlab chiqarishga jiddiy investitsiyalar kerakli natijalarni bermaydi. Shu boisdan ham qishloq tadbirkorlari iqtisodiy tavakkalchilikka ko'proq duchor bo'lib, davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi kerak. Iqtisodiy shart-sharoitlar - korxonalar, tashkilotlar va boshqa xo'jalik tuzilmalari faoliyatining barqarorligi va samaradorligiga ta'sir ko'rsatadigan mavjud ob'ektiv iqtisodiy qonunlar va shart-sharoitlar majmui. U sanoat va qishloq xo'jaligi tovarlari va xizmatlarini sotib olishda aholining xarid qobiliyatini belgilaydi; korxonalar (firmalar) organik, mineral va kimyoviy xom ashyo, yarim tayyor mahsulotlarni olish imkoniyati mavjud iqtisodiy vaziyat ishchi kuchining

ortiqcha yoki etishmasligini belgilaydi. Bu, o'z navbatida, mehnat shartnomasini tuzishda xodimning ish haqi darajasiga ta'sir qiladi. Investitsiyalar hajmi agrobiznesning biznes faoliyatini moliyalashtirish uchun foydalanishga tayyor bo'lgan qarz mablag'lari miqdoriga ta'sir qiladi. shu jumladan agrosanoat kompleksi) amaldagi hukumatning siyosiy maqsad va vazifalarini amalga oshirish natijalari asosida shakllantirilmoqda. Uni o'zgartirish xususiy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash darajasiga ta'sir qilishi va davlat sektoriga munosabatni o'zgartirishi mumkin. Siyosiy beqarorlik uzoq muddatli investitsiyalarning xavfli bo'lishiga olib kelishi mumkin, iqtisodiy sharoitlarning muhim tarkibiy qismi iste'molchilarning xarid qobiliyatini, ya'ni ishlab chiqarilgan mahsulot va xizmatlarga bo'lgan talabni pasaytiradigan inflyatsiya jarayonlaridir. Bozor sharoitida talabning pasayishi tadbirkorlik sohasidagi ish natijalariga salbiy ta'sir qiladi. Davlat tomonidan joriy qilingan yangi soliqlar daromadlar taqsimotini o'zgartirishi va aholining xarid qobiliyatining o'zgarishiga olib kelishi mumkin (yomon tomonga). Kapital bo'yicha foiz stavkalari darajasi yangi korxonalar, tadbirkorlik loyihalariga va hokazolarga investitsiyalarni foydali yoki foydasiz qilishi mumkin. So'nggi yillarda O'zbekiston Respublikasida yaxshi iqtisodiy sharoitlar rivojlanmoqda, bozor munosabatlari shakllanmoqda, aholining ish haqi darajasi va uning xarid qobiliyati o'sib bormoqda, ayrim tovarlarga bo'lgan ehtiyoj o'zgarib bormoqda, innovatsiyalarga talab ortib bormoqda, va boshqalar. Ijtimoiy-psixologik sharoitlar tadbirkorlik faoliyatiga nisbatan jamiyatda ijobiy muhitni yaratishdir texnologik shartlar - tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va samaradorligiga ta'sir ko'rsatadigan mavjud texnologiyalar va jihozlar, ilmiy-texnika taraqqiyoti yutuqlari. U biznesdagi ilmiy-texnik taraqqiyot darajasini aks ettiradi. Mavjud texnologiya energiya resurslaridan foydalanishga nisbatan juda isrofgarchilikdir. Ishlab chiqarishda unga bo'lgan ehtiyoj keskin oshib bormoqda, bu tug'ilishning pasayishi sharoitida ta'minlanishi mumkin emas. Sanoat, qishloq xo'jaligi va savdo operatsiyalarini mexanizatsiyalash va avtomatlashtirish darajasining oshishi ishchi kuchiga bo'lgan talabning pasayishiga olib keladi. Bu ish bilan bandlik darajasiga bevosita ta'sir qiladi. Shunday qilib, texnologik sharoitlar inson faoliyatining barcha sohalarida tadbirkorlikni rivojlantirishning asosiy omillaridan biri bo'lib, ular yordamida a biznes yoki yakka tartibdagi tadbirkorlar ishbilarmonlik aloqalarini (munosabatlarini) o'rnatishi va tijorat operatsiyalarini amalga oshirishi mumkin. Bu muassasalar: - ulgurji va chakana sotuvchilar; - reklama agentliklari; xomashyo, ehtiyot qismlar, tayyor mahsulotlar, mashinalar, asbob-uskunalar, orgtexnika va boshqalarga ega korxonalar;

– iste'molchi – aloqa va axborot uzatish agrobiznesning eng muhim shartlariga quyidagilar kiradi: – bojxona ittifoqi doirasidagi erkin qishloq xo'jaligi bozori – assortiment bo'yicha bozorda raqobat; oziq-ovqat mahsulotlari va xizmatlarining sifati - mulkka nisbatan huquqiy kafolatlarning mavjudligi, unga egalik qilish, undan

foydalanish va tarqatish huquqi - taklif qilinadigan tovarlar va xizmatlar bozorda taklif qilinganidan yaxshiroq va arzonroq bo'lishi kerak; boshqa tadbirkorlar uchun huquqiy-huquqiy shart-sharoitlar va zarur shart-sharoitlar - samarali huquqiy mexanizmni yaratish va faoliyat yuritish uchun katta ahamiyatga ega. O'zbekiston Respublikasida agrobiznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash allaqachon yaratilgan va faoliyat ko'rsatmoqda. Mamlakatimizda tadbirkorlik faoliyatini tartibga soluvchi qonun hujjatlari qabul qilindi.. Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining boshqa maxsus qonunlari, farmonlari va farmonlari va hukumat qarorlari mavjud bo'lib, agrobiznesni boshlash har doim katta xavf va muayyan muammolar bilan bog'liq. Boshlangan biznesning qulab tushmasligi uchun, avvalo, bir qator sub'ektiv shartlarni tahlil qilish va bajarish kerak, bu agrobiznesning muvaffaqiyatli rivojlanishining birinchi, eng muhim sharti - bu samarali g'oyaning mavjudligi. amalga oshirilishi sizga kerakli miqdorda foyda olish imkonini beradi ikkinchi shart - tadbirkorlik istagida bo'lgan tadbirkorning asosiy fazilatlar bo'lib, ular professionallik, bilim, ko'nikma va o'z kuchiga ishonish va hokazo. biznesga ijodiy munosabatda bo'lish, tashabbusni erkin ifoda etish, doimiy innovatsiyaga intilish, noan'anaviy yechimlarni izlash va faoliyat ko'lamini kengaytirish. Mustaqillikka ega bo'lib, u o'z faoliyati natijalari uchun shaxsiy javobgarlikni o'z zimmasiga oladi. Mas'uliyat bilan uyg'unlashgan qiziqish tadbirkorni qattiq rejimda ishlashga majbur qiladi. Ishbilarmonlik dunyosida nostandart qarorlar qabul qilish qobiliyati va vaziyatni baholashga ijodiy yondashish har doim yuqori baholangan. Mijoz, pul, valyuta, materiallar, transport, binolar, shartnomalar, aloqalar, to'g'ri odamlar, hujjatlar, vaqtinchalik echimlarni qidirish - bu tadbirkorning muqarrar taqdiri - bu agrobiznesni muvaffaqiyatli rivojlantirishning uchinchi sharti, bu sezilarli darajada osonlashtiradi tadbirkorlikni yanada rag'batlantirish va rivojlantirish , biznesni boshqarish va g'oyaning bajarilishini nazorat qilish to'rtinchi shart - tadbirkorlik g'oyasini amalga oshirish uchun ma'lum miqdorda boshlang'ich kapital talab qilinadi. Pulsiz tadbirkorlikda muvaffaqiyatga erishish qiyin. Kelajakdagi faoliyatni mulkiy va pul mablag'lari ko'rinishida rivojlantirish, ularni asosiy va aylanma mablag'larga to'g'ri taqsimlash kerak bo'lgan barcha holatlar tadbirkorga tegishli bo'lib, tadbirkorlik faoliyatining erkinligi bilan bog'liq qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishi agrobiznes shartlarini majburiy davlat tomonidan tartibga solish, ya'ni sug'urtani tashkil etishga ko'maklashish, imtiyozli kreditlar, subsidiyalar berish, sanoat va qishloq xo'jaligi mahsulotlariga narxlar paritetini ta'minlash, qishloq xo'jaligi xizmatlarini shakllantirish va rivojlantirishga ko'maklashish bilan birlashtiriladi chetdan tadbirkor uchun davlat tuzilmalari tomonidan tadbirkorning mulkiga nisbatan tadbirkorlikni rivojlantirish, uning huquqlari va agrobiznesni muvaffaqiyatli rivojlantirish tamoyillari (asosiy qoidalari). : 1. Xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning iqtisodiy mustaqilligi va mustaqilligi. To'g'ri, bozor iqtisodiyoti sharoitida ham to'liq erkinlik, iqtisodiy mustaqillik va

mustaqillik mavjud emas. Tadbirkor doimo ma'lum darajada bozor talablari va qonun hujjatlari bilan chegaralanadi 2. Xo'jalik yurituvchi sub'ektning o'z faoliyati natijalari uchun iqtisodiy manfaatdorligi va javobgarligi. Tadbirkorlik faoliyatining eng muhim rag'batlantiruvchi va harakatlantiruvchi omillari tadbirkorlik daromadi va iqtisodiy foydasi hisoblanadi.3. Tadbirkorlik faoliyatini rejalashtirish va prognozlash, qisqa muddatli rejalar va uzoq muddatli prognozlarni ishlab chiqish.

Bozor uchun yangi tovar va xizmatlarni ijodiy izlash, yangi bozorlarni o'zlashtirish, texnologiyani takomillashtirish va boshqalar.5. Harakatchanlik - tadbirkorlik faoliyatida tez o'zgaruvchan bozor talablari va aniq iste'molchilar talablarini o'z vaqtida inobatga olish, faqat ishlab chiqaruvchi tomonidan ishlab chiqarilganini sotmasdan, faqat talab va sotiladigan narsalarni ishlab chiqarish kerak.6. Iqtisodiy tavakkalchilik va javobgarlik eng ko'p tasdiqlangan hisob-kitoblar bilan riskning noaniqligi saqlanib qoladi.7. Tadbirkorlikning sanab o'tilgan eng muhim tamoyillari o'zaro bog'liq va bir vaqtning o'zida ishlaydi. Omillar deganda agrobiznesni rivojlantirishning harakatlantiruvchi kuchi bo'lgan muhim holatlar va hodisalar tushuniladi: 1) tadbirkorning o'zi tomonidan xato va muvaffaqiyatsizliklarni hisobga olish; faoliyati o'zining dastlabki bosqichida, keyin esa keyingi o'sish va kengayish bosqichlarida;3) xarajatlar, pul daromadlari va foyda miqdoriga ta'sir qiluvchi barcha jarayonlarni tahlil qilish va nazorat qilish 4) xo'jalik operatsiyalari va buxgalteriya hisobining sodda, ammo samarali tizimi; 5) soliq organlari va kreditorlar bilan o'zaro munosabatlarning shaffof tizimi; uning yaqin kelajakda, uzoq muddatda samarali ishlashi va rivojlanishi. Biznes tepalikka surilayotgan g'ildirakli aravaga o'xshaydi. Ular uni itarib yuborishni to'xtatishi bilan, u albatta yiqilib tushadi. Tadbirkorlikning muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi va rivojlanishi uchun tadbirkorning o'zidan avvalambor omon qolish uchun, so'ngra keyingi rivojlanish va farovonlik uchun doimiy harakat talab etiladi. Shunday qilib, agrobiznes mahsulot (tovar), xizmat ko'rsatish yoki ayirboshlashning individual ishlab chiqarishini qamrab oladigan maxsus iqtisodiy tizimdir. Ijtimoiy nuqtai nazardan, bu xavf va noaniqlik, insonning ishbilarmonlik faolligi va bozor iqtisodiyoti sharoitida iqtisodiy rivojlanishning harakatlantiruvchi kuchi bilan birga keladigan maxsus qoidalar va harakatlar tizimiga asoslangan agrar xatti-harakatlar turidir. Agrobiznes mavjud sharoitlarni, uning faoliyat ko'rsatishining barcha omillari va tamoyillarini hisobga olgan holda muvaffaqiyatli rivojlanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Alekseev A., Dyuk I. Aylanma mablag'larni shakllantirishning milliy xususiyatlari: Aylanma mablag'larni boshqarish (korxonalar) // ЕКО.-1997 .-№ 10.- p.53-64.
2. Anikin A. V. Fanning yoshligi: Marksgacha bo'lgan iqtisodchilar mutafakkirlarining hayoti va g'oyalari. - 3-nashr.-M.: Politizdat, 1979.

3. Ansoff I. Strategik boshqaruv: Per. ingliz tilidan. -M.: Iqtisodiyot, 1986.-367b. 4. Inqirozga qarshi boshqaruv: bankrotlikdan moliyaviy tiklanishgacha / ostida. ed. G. P. Ivanova. Moskva: Qonun va huquq, UNITI, 1995. - 320 p.
5. Iqtisodiyot klassiklari antologiyasi. 2 jildda T. 1 I. A. Stolyarovning so'zboshi. M.: MP "EKONOV", 1991. - 475 b.
6. Artemenko VG, Bellendir MV Moliyaviy tahlil: Darslik. -M.: DIS nashriyoti, 1997. -128 b.
7. Balabanov I. T. Moliyaviy menejment asoslari. Kapitalni qanday boshqarish kerak? M.: Moliya va statistika, 1994. - 384 b.
8. Balabanov I. T. Moliyaviy menejment asoslari: Darslik. -M.: Moliya va statistika, 1997. 480 b.
9. Barngolts S.B. SSSR sanoatining aylanma mablag'lari. M.: Moliya, 1965, - 283
10. Belova M. To'lovlar bo'lmagan inqiroz: chiqish yo'li bormi? // Iqtisodiyot va hayot. -1994.-№29. -FROM.
11. <https://motherhouse.ru/uz/inheritance-and-gift/sovershenstvovanie-upravleniya-oborotnymi-sredstvami-na-predpriyatii-sovershenstvovanie-upravleniya-obor/>
12. <https://ebook.tsue.uz/public/ebooks/агробизнес> .